

УДК 351.378

ПРОБЛЕМИ УЗАКОНЕННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В. І. Лисий

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, 4 курс,
спеціальність «Право», навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.пед.н., доцент В. І. Гришко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджено важливість узаконення приватної детективної діяльності в Україні, зокрема через аналіз законопроекту № 3010. Розглядаються проблеми, що виникають через невизначеність правового статусу приватних детективів у кримінальному процесі, зокрема їхню роль у збиранні доказів і участі в кримінальних справах. Окрему увагу приділено необхідності змін до КПК України для визнання приватних детективів учасниками кримінального провадження. Також підкреслюється важливість створення етичного кодексу для цієї професії та співпраці з міжнародними експертами.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, законопроект № 3010, кримінальний процес, правовий статус, участь у кримінальному провадженні.

The article examines the importance of legalizing private detective activities in Ukraine, in particular through the analysis of draft law No. 3010. The authors consider the problems arising from the uncertainty of the legal status of private detectives in the criminal process, in particular their role in collecting evidence and participating in criminal cases. Special attention is paid to the need for amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to recognize private detectives as participants in criminal proceedings. The importance of creating a code of ethics for this profession and cooperation with international experts is also emphasized.

Keywords: private detective activities, draft law No. 3010, criminal process, legal status, participation in criminal proceedings.

Після проголошення незалежності в Україні почався стрімкий розвиток різних видів приватної діяльності (яскравим прикладом є приватна охоронна діяльність), однак вже 25 років представники української влади не можуть визначити на законодавчому рівні статус осіб, які займаються приватною детективною діяльністю, та цим урегулювати їх діяльність. На жаль, актуальність цієї проблеми зростає через криваву повномасштабну війну Російської Федерації проти України. Маючи б сьогодні закон, приватні детективи могли би повноцінно взаємодіяти з органами оперативно-розшукової діяльності для фіксації та розслідування військових злочинів. На нашу думку, досить проблематичним є те, що громадяни України в повному обсязі не розуміють та не усвідомлюють важливість напрямів діяльності приватних детективів у сучасних реаліях, їхньої користі для суспільства в цілому.

Мета роботи – дослідити важливість узаконення приватної детективної діяльності в Україні, проаналізувати законопроект № 3010 для виявлення його недоліків та запропонувати їх вирішення.

Для того, щоб повноцінно дослідити, що таке приватна детективна діяльність та для чого вона нам потрібна, ми маємо розібратися як законодавці пропонують розуміти цей вид

діяльності. В законопроекті № 3010 зазначено, що: «Приватна детективна діяльність – незалежна професійна діяльність приватного детектива або діяльність детективного агентства щодо надання замовникам приватних детективних послуг з метою забезпечення захисту їх прав та законних інтересів на платній договірній основі в порядку, визначеному цим Законом» [1]. На нашу думку, важливим досягненням законопроекту № 3010 є саме визнання приватної детективної діяльності як незалежної, оскільки це відкриває значний простір для приватних детективів та приватних детективів під час надання своїх послуг. Однак, на жаль, законопроект № 3010 не є досконалим і до основних проблем, які потрібно вирішити в тісній взаємодії законодавців з приватними детективами (саме їхні пропозиції важливо втілити в життя), належать: відсутність регулювання взаємодії органів оперативно-розшукової діяльності з приватними детективами; відсутність унормованого списку спеціальних засобів приватних детективів; не визначеність органу, якому будуть підпорядковуватися приватні адвокати та агентства та інші недоліки.

Ми погоджуємося з думкою Д. Г. Мулявка про те, що «особливе місце у законах, якими регулюється діяльність приватних детективів у державах англосаксонської системи, займає детальне викладення особливостей взаємодії з правоохоронними органами, що могло би бути корисним і для української практики» [2]. Ми вважаємо, що потрібно саме встановити взаємодію приватних детективів з органами, що займаються оперативно-розшуковою діяльністю, а не підпорядковувати приватних детективів цим органам як це пропонувалося у старіших законопроектах. Для регламентування цих взаємозв'язків пропонуємо взяти за основу напрацювання законопроекту № 5237 від 05.04.2000, а саме статтю 6, в якій зазначається, що «приватні детективи їх об'єднання та служби безпеки суб'єктів господарювання мають право надавати правоохоронним органам допомогу в забезпеченні правопорядку та інші не заборонені законодавством України послуги, в тому числі на договірній основі» [3]. Також важливим є визначення у цій статті запиту приватних детективів до органів МВС [3]. Неоднозначним рішенням в цій статті є те, що приватні детективи мають право затримувати осіб, які вчинили злочин, і після цього вони мають в найбільш короткий термін передати цих осіб до органу внутрішніх справ за місцем затримання [3]. На нашу думку, практика затримання злочинців приватними детективами може спричинити правові колізії щодо Конституції України, закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» та інших нормативно-правових актів. Однак сам механізм побічної (непрямої) участі приватних детективів, які виявили осіб, що вчинили злочин, потрібно закріпити на законодавчому рівні. Необхідною залишається і створення єдиної електронної бази взаємодії органів МВС та приватних детективів/агентств, наприклад під назвою «ПОШУК», забезпечення роботи якої буде покладено на центральний орган взаємодії. Самі ж приватні детективи будуть утворювати органи самоврядування з найвищим органом – Національною асоціацією приватних детективів України, яка буде підзвітна Міністерству юстиції України.

Безперечно, не менш важливо правильно визначити сам перелік послуг приватних детективів. «Приватні детективні послуги – це пошук, отримання, фіксація, аналіз та передача інформації про осіб, об'єкти і події, що здійснюються на підставах і в порядку, передбачених цим Законом та іншими законами» [1]. Ми вважаємо для того, щоб мінімізувати обмеження цього поняття можливий такий варіант визначення приватних детективних послуг як: встановлений перелік послуг (пошук, отримання, фіксація, аналіз та передача інформації про осіб, об'єкти і події, а також інші дозволені послуги), які може здійснювати приватний детектив та/або приватне детективне агентство на договірній основі, принципи і порядок яких передбачений цим Законом та іншими законами. Таке визначення не створить правових колізій і дозволить законодавцям разом з приватними детективами обговорити додатковий список послуг, які останні зможуть надавати. До цієї статті в законопроекті № 3010 можливо додати припис, який зазначить те, що приватні детективні

послуги також можуть бути надані у взаємодії з (використані) органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, в порядку визначеному цим Законом та іншими законами.

Зазначимо, що для ефективного надання своїх послуг приватними детективами слід розробити список дозволених спеціальних засобів, які вони можуть використовувати під час виконання своєї роботи. Потрібно створити список дозволених спеціальних засобів для приватних детективів (основою може стати стаття 45 ЗУ «Про національну поліцію»). Спеціальні засоби потрібно розділити на категорії: для фото/аудіо фіксації. Не вирішеним питанням залишається так само дозвіл на носіння зброї приватними детективами, його вирішення потрібно винести на обговорення під час зустрічі представників влади з приватними детективами.

Схему самоврядування (підпорядкування) та взаємодії приватних детективів з органами МВС представимо у вигляді схеми на рисунку.

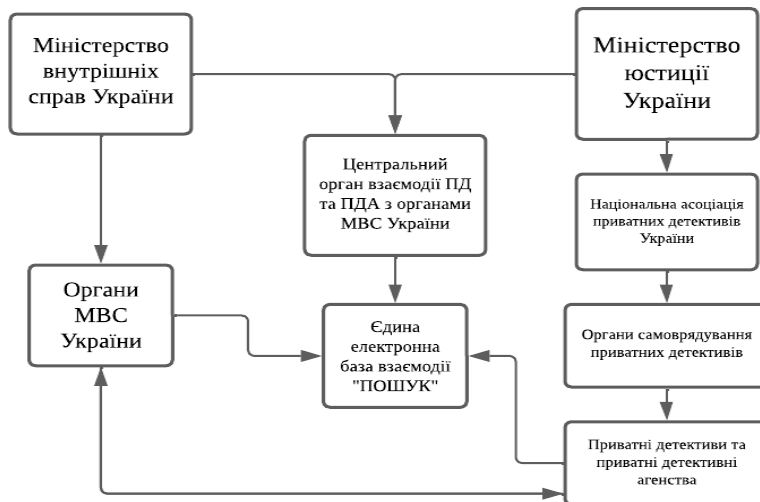

Рисунок. Схема взаємодії та підпорядкування

Ми також не можемо не погодитися з думкою Ярослава Сербіна про те, що «законодавець, визначивши межі та способи діяльності приватного детектива, не встановив, як у сфері кримінального судочинства можуть бути процесуально закріплені відомості, представлені приватним детективом, і як вони можуть бути використані». «Необхідно внести зміни до КПК України та іншого процесуального законодавства, що визначають приватного

детектива учасником кримінального провадження, який може представляти інтереси потерпілих та здійснювати збір матеріалів для їх залучення в якості доказів» [4]. Ми не можемо не відзначити, що потрібно розробити кодекс правил етики для приватних детективів, на зразок адвокатського.

Отже, законопроект № 3010 може бути втілений в життя, однак, як ми вже зазначали, потрібно ряд істотних поправок та доповнень до нього та відповідно до інших нормативно-правових актів. Ми думаємо, що найкращим варіантом для гармонізації законопроекту № 3010 є постійні консультації з приватними детективами, громадською організацією «Асоціація приватних детективів України» (С. Гида, В. Кравчук, О. Добвуш й інші) та залучення міжнародних експертів з Міжнародної Федерації Асоціацій Приватних Детективів (IKD) і Всесвітньої Асоціації Детективів (WAD).

1. Про приватну детективну діяльність : проект Закону України від 04 лютого 2020 року № 3010. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (дата звернення: 08.04.2025).
2. Мулявка Д. Г. Адміністративно-правове забезпечення приватної детективної (розшукової) та недержавної охоронної діяльності. URL: https://exam.nuwm.edu.ua/pluginfile.php/118504/mod_resource/content/1/disertacija-muljavka.pdf (дата звернення: 08.04.2025).
3. Про приватну детективну діяльність : проект Закону України від 5 травня 2000 року № 5237. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=8121 (дата звернення: 06.04.2025).
4. Приватні детективи в Україні. Елементарно, Ватсон? Насправді ні: стаття. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8318/> (дата звернення: 08.04.2025).